

УДК 658

JEL Classification: O34

Галина Нагорняк, Ірина Нагорняк, Зоряна Оксентюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна,

e-mail: galinka2005_08@mail.ru

*к.т.н., доц., кафедра менеджменту підприємницької діяльності;
старший викладач., кафедра державного управління та економіки;
студент, факультет управління і бізнесу у виробництві*

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Анотація. У статті розкрито стан та проблеми захисту інформаційних продуктів як об'єктів авторського права у мережі Інтернет, недосконалість законодавства з питань порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, намічено перспективні напрямки щодо подолання порушень прав у сфері авторського права в інформаційному просторі.

Сьогодні ситуація склалася таким чином, що формально закони існують. Але застосовувати їх надзвичайно складно, оскільки передати або скопіювати інформацію в мережі набагато легше, аніж застосувати традиційні закони через техногенну основу Інтернет. Залишаючись одними з найменш зрозумілих об'єктів сучасного інформаційного світу, проблеми захисту інтелектуальної власності є одним з пріоритетних напрямків досліджень. Тому метою статті є дослідити стан та проблеми захисту таких об'єктів авторського права у сфері інтелектуальної власності, як інформаційні продукти (літературні твори, музичні твори, аудіовізуальні твори, комп'ютерні програми, твори мистецтва, фотографії) у мережі Інтернет; виявити основні причини порушень.

Основним завданням, розглянутим у даній статті, є визначення принципів захисту інформаційних продуктів як об'єктів авторського права у мережі Інтернет.

Ключові слова: авторське право, інтелектуальна власність, Інтернет, інформаційні продукти, інформаційна економіка, доменні ім'я, кіберсквотинг, Інтернет-піратство.

Галина Нагорняк, Ірина Нагорняк, Зоряна Оксентюк

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРОДУКТОВ КАК ОБЪЕКТОВ АВТОРСКОГО ПРАВА В СЕТИ ИНТЕРНЕТ

Аннотация. В статье раскрыто состояние и проблемы защиты информационных продуктов как объектов авторского права в сети Интернет, несовершенство законодательства по вопросам нарушения прав интеллектуальной собственности в сети

Интернет, намечено перспективные направления по преодолению нарушений прав в сфере авторского права в информационном пространстве.

Сегодня ситуация сложилась таким образом, что формально законы существуют. Но применять их чрезвычайно сложно, поскольку передать или скопировать информацию в сети гораздо легче, чем применить традиционные законы через техногенную основу Интернет. Оставаясь одним из самых странных объектов современного информационного мира, проблемы защиты интеллектуальной собственности является одним из приоритетных направлений исследований. Поэтому целью статьи является исследовать состояние и проблемы защиты таких объектов авторского права в сфере интеллектуальной собственности, как информационные продукты (литературные произведения, музыкальные произведения, аудиовизуальные произведения, компьютерные программы, произведения искусства, фотографии) в сети Интернет, обнаружить основные причины нарушений.

Основной задачей, рассмотренной в данной статье, является определение принципов защиты информационных продуктов как объектов авторского права в сети Интернет.

Ключевые слова: авторское право, интеллектуальная собственность, Интернет, информационные продукты, информационная экономика, доменные имя, киберсквоттинг, Интернет-пиратство.

Halyna Nahorniak, Iryna Nahorniak, Zoryana Oksentyuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University,
Ruska str., 56, Ternopil, 46001, Ukraine,
e-mail: galinka2005_08@mail.ru

*Ph.D., Assoc. Prof., Department of Management entrepreneurial activity;
Senior Lecturer, Department of Public Administration and Economics;
Student, Department of Management and Business in Production*

CURRENT STATE AND PROTECTION PROBLEMS OF INFORMATION PRODUCTS AS AUTHOR'S RIGHT SUBJECT-MATTER IN THE INTERNET

Abstract. *The state and problems of protection of information products as author's right subject-matter in the Internet as well as imperfect legislation concerning the intellectual property infringement in the Internet are considered in the article. Some promising directions for overcoming infringement of copyright in cyberspace are outlined.*

The present situation is such that only formal laws exist. But their use is extremely difficult, because information transfer or copy in the network is much easier to use than to apply the traditional laws through the Internet technological basis. Being one of the least comprehensible objects of modern information world, the problem of protection of intellectual property is one of the priority research areas. The purpose of this article is to explore the state and problems of protection of such copyright in the field of intellectual property, as information products (literary works, musical works, audiovisual works, computer programs, artwork, photographs) in the Internet and to detect the main causes of the violations.

To determine the guidelines for the protection of information products as objects of copyright in the Internet is the main task of this paper.

Keywords: *copyright; intellectual property; Internet; information products; information economics; domain name; cybersquatting; Internet piracy.*

Актуальність дослідження. Сьогодні ситуація склалася таким чином, що формально закони існують. Але застосовувати їх надзвичайно складно, оскільки передати або

скопіювати інформацію в мережі набагато легше, аніж застосувати традиційні закони через техногенну основу Інтернет. Залишаючись одними з найменш зрозумілих об'єктів сучасного інформаційного світу, проблеми захисту інтелектуальної власності є одним з пріоритетних напрямків досліджень.

Тому **метою статті** є дослідити стан та проблеми захисту таких об'єктів авторського права у сфері інтелектуальної власності, як інформаційні продукти (літературні твори, музичні твори, аудіовізуальні твори, комп'ютерні програми, твори мистецтва, фотографії) у мережі Інтернет; виявити основні причини порушень.

Основним завданням є визначення принципів захисту інформаційних продуктів як об'єктів авторського права у мережі Інтернет.

Результати дослідження. Сучасний соціально-економічний розвиток характеризується зростанням ролі та значення факторів, пов'язаних з інтелектуалізацією та інформатизацією господарського життя суспільства. Невпинно зростає частка людей, які стають "працівниками розумової праці". Інформація і знання становлять одночасно і вихідний матеріал, і продукт їхньої діяльності.

Аналізуючи довгострокові тенденції економічного розвитку, та технологічного прогресу сучасні дослідники виокремлюють такі основні ознаки інформаційного суспільства:

- перетворення інформації на найважливіший економічний ресурс, що має глобальний характер і забезпечує підвищення ефективності, зростання конкурентоспроможності та інноваційний розвиток суб'єктів господарювання;

- зростаючий вплив інформації на всі сфери людської життєдіяльності, перетворення її на предмет масового споживання населення;

- інтенсивне формування інформаційного сектора економіки, який займає домінуючі позиції в новому суспільстві;

- перетворення інформаційної сфери на фундамент, основу всіх видів економічної діяльності [7, с. 30].

В умовах інтелектуальної економіки (економіки знань) інформація виступає як особливий об'єкт договірних відносин, пов'язаних з її пошуком, добором, збереженням, переробкою, поширенням та використанням у різних сферах людської діяльності. Як специфічне економічне благо вона є важливим засобом отримання додаткових вигод за рахунок зниження невизначеності та ризику суб'єктів господарювання. Обертаючись у ринковій економіці як товар (інформаційний продукт, послуга) або ресурс, який використовується у процесі господарської діяльності, інформація має певні особливості, а саме:

- є нематеріальним благом (ідеальним компонентом буття) і не зводиться до фізичних об'єктів, які є її носіями;

- характеризується невичерпністю, не зменшується в процесі використання та не споживається у традиційному розумінні цього терміна;

- не локалізована в просторі, легко поширюється, тиражується (за сучасного рівня технологій) і змінює форми фіксації;

- не зникає у процесі споживання, але для отримання корисного ефекту від останнього потребує певних інтелектуальних навичок;

- практично не підлягає фізичному зносу, але може морально старіти;

- не існує монополії на володіння нею та її використання, за винятком тієї частини, яка є об'єктом інтелектуальної власності [4, с. 47].

Унікальність інформації зумовлена закладеною в ній дихотомією поширеності та рідкості, невичерпності і скінченності. Незважаючи на те, що в умовах ринкової економіки інформація може виступати об'єктом власності та обміну, саме право власності на інформацію не лише не суперечить можливості її максимального поширення, а й передбачає останню як джерело зростання доходу власника.

Перехід до інформаційної економіки нерозривно пов'язаний з бурхливим розвитком електронних засобів зв'язку, новітніх цифрових технологій, які істотно скорочують терміни

відтворення інформації, забезпечують можливості її використання, внесення змін та швидкого постачання інтелектуальних продуктів споживачам [7, с. 38].

Сучасні інформаційні технології, і зокрема Інтернет, сформувалися як потужний інформаційний простір. Свобода обміну повідомленнями має на меті рівний доступ користувачів до інформації з будь-якої, навіть з найвіддаленішої точки. На жаль, часто ми замислюємось над проблемами правовідносин, які при цьому виникають. Твори, представлені в електронній формі та доступні в мережі, можуть бути використані необмеженим колом користувачів у будь-який момент часу. Кожен твір, розміщений в мережі Інтернет, стає легкою здобиччю для порушників авторського права.

Інтернет (англ. Internet) – всесвітня система об'єднаних комп'ютерних мереж, побудована на використанні протоколу IP і маршрутизації пакетів даних, що утворюють глобальний інформаційний простір та яка слугує фізичною основою для Веб-середовища. На сьогодні, термін “Інтернет” частіше використовується для визначення не фізичної мережі, а для означення Веб і наявної інформації в ньому і є основою розвитку “інформаційного суспільства”. Інформаційне суспільство – суспільство, в якому створення, розподіл, розповсюдження, використання, інтеграція і маніпулювання інформацією отримується у результаті інформаційного процесу і має істотний вплив на всі сфери діяльності людини, зокрема – економічну, культурну, політичну [7, с. 68].

Об'єми інформації, накопичені людством, сягнули сьогодні таких величин, що для її збору, обробки та зберігання вже недостатньо потужності найсучасніших електронно-обчислюваних машин (ЕОМ). Цю проблему було вирішено наприкінці 60-х років ХХ століття завдяки складанню інформаційних ресурсів окремих ЕОМ шляхом створення на їх основі локальних комп'ютерних мереж та об'єднанню їх у “мережу мереж” – Інтернет. Розглядаючи правовий режим інформаційних ресурсів і доступу до них, необхідно зважити на те, що нині найбільш складною є проблема правового регулювання відповідних аспектів функціонування глобальної світової мережі Інтернет. Інтернет – це інформаційна система, тобто сукупність телекомунікаційних мереж і засобів для накопичення, оброблення, зберігання і передавання даних. За останні десять років істотно зросла кількість країн, підключених до Інтернету. Трафік по Інтернету подвоюється кожні півроку. Якщо спочатку обсяг інформації, що передавався всесвітньою мережею, вимірювався мегабайтами та гігабайтами, то зараз – терабайтами і петабайтами. Проте рівень поширення Інтернету все ще залишається нерівномірним для різних регіонів світу.

Перетворення Інтернету на провідний засіб спілкування, обміну інформацією ти ведення бізнесу породжує нові явища в системі відносин інтелектуальної власності, обумовлені віртуальною сутністю, транскордонністю та динамічністю цієї глобальної мережі. На сьогодні інформаційне наповнення українського сегмента Інтернету включає інформацію про діяльність різноманітних суб'єктів господарювання, інформаційно-довідкові ресурси, розважальну інформацію, інформацію ЗМІ, інформацію науково-дослідних та навчальних організацій та інформацію про діяльність органів державної влади [5, с. 38].

Широке використання Інтернету у сфері інтелектуальної власності породжує не лише нові можливості, а й низку проблем щодо ефективного захисту та охорони прав інтелектуальної власності.

По-перше, Інтернет як супермедійний засіб комунікації полегшує інформаційний обмін, пришвидшує рух інформації, сприяє подальшому розвитку глобального ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності та вдосконалення механізмів узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін. Наприклад, у 1998 р. Генеральна асамблея ВОІВ ухвалила проект WIPONET, спрямований на спрощення операцій у сфері інтелектуальної власності шляхом створення світової мережевої інфраструктури, здатної зробити доступною інформацію щодо інтелектуальної власності для широкого загалу.

По-друге, формування “кіберпростору”, який має глобальні та цифрові характеристики, створює проблеми захисту прав інтелектуальної власності, що мають територіальні та часові параметри, а також географічні та фізичні межі. Діючі норми, як

правило, зорієнтовані на поширення творів на матеріальних носіях, що охороняються авторським правом, тоді як в Інтернеті їх використання є практично необмеженим. Крім того, застосування програм у глобальній комп'ютерній мережі дає змогу здійснити практично необмежений експорт та імпорт об'єктів інтелектуальної власності.

Інформація передається за допомогою Інтернету у вигляді об'єктів, що охороняються правом інтелектуальної власності, зокрема: літературних, музичних та аудіовізуальних творів, фотографій, ілюстрацій, малюнків, карт, планів, схем тощо. Обробка і передача даних мережею та саме її функціонування відбувається завдяки такому об'єкту права інтелектуальної власності – як комп'ютерна програма, а зберігання і пошук інформації зазвичай здійснюється за допомогою електронних баз даних, які теж є об'єктом правової охорони у сфері інтелектуальної власності. Крім того, у мережі Інтернет використовуються також й засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, зокрема: торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування, географічні зазначення (зазначення походження товару), доменні імена [5, с. 49].

Фіксація вищенаведених об'єктів інтелектуальної власності в електронній формі та транскордонний характер Інтернету спрощує можливість порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності. Водночас збільшення обсягу прав інтелектуальної власності або ж запровадження складної процедури їх здійснення, натомість, призведе до обмеження прав користувачів Інтернету. Саме тому завданням сучасного права інтелектуальної власності є досягнення справедливого та життєздатного балансу інтересів власників прав та користувачів об'єктів інтелектуальної власності, розміщених в Інтернеті.

Перенесення зростаючої кількості літературних творів, фільмів, комп'ютерних програм у цифрове середовище породжує реальну загрозу зміни та фальсифікації цих творів, створення дешевих і високоякісних копій, їх широкого розповсюдження з порушенням авторських прав. Користувачі комп'ютерів зі спеціальними пристроями отримують можливість запису та перезапису з подальшим їх відтворенням на будь-якому побутовому пристрої. Існує також реальна загроза підробки знаків для товарів і послуг, поширення комп'ютерного піратства тощо [2, с. 27].

Таким чином, проникнення комерційних відносин у мережу Інтернет породжує якісно нові проблеми, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності. Це зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до охорони та захисту цих прав, усвідомлення того, що інституційне середовище функціонування інтелектуальної власності в індустріальну епоху виявилось непридатним для інформаційного суспільства, в якому все більш актуальними стають проблеми охорони авторського і суміжних прав у цифровому просторі; охорони ділових методів та недопущення порушення прав щодо засобів індивідуалізації недобросовісної конкуренції в електронній торгівлі.

Систематизація та реформування права інтелектуальної власності у сфері охорони матеріалів та інших об'єктів, що передаються Інтернетом, є нагальною проблемою для України, особливо в умовах ринкових перетворень та переходу на інноваційну модель розвитку вітчизняної економіки, у час, коли інформація стає все більш вагомим фактором виробництва та все ціннішим об'єктом цивільного обігу [4, с. 55].

Інтелектуальна власність (ІВ) є однією зі складових інформаційного суспільства. Згідно законодавства України, ІВ представляє собою нематеріальний ресурс, результат творчої діяльності людини і відтворений в інформаційному продукті. Інформаційний продукт (ІП) – документована інформація, яка призначена для задоволення потреб користувачів, використання в інформаційному суспільстві, Впровадження на виробництві. Його, як і звичайний матеріальний продукт, можна купити, продати чи передати у користування. Як і до матеріального продукту, до нього можна вчинити протиправні дії, такі як крадіжка, неправомірне використання тощо.

Інформаційні продукти є об'єктами авторського права (ОАП). Найчастіше через світову мережу поширюються такі: літературні твори, музичні твори, аудіовізуальні твори, комп'ютерні програми, твори мистецтва, фотографії. ІП є рушійним фактором сфери

інформаційних технологій (ІТ), який сприяє розширенню ІТ-індустрії, оскільки їх продаж, обслуговування і підтримка створює новий вид людської діяльності – маркетинг ІІ та пов'язані з ним функції.

Загалом, стосовно охорони авторського права на об'єкти ІВ в мережі Інтернет, існують два погляди. Згідно з першим, глобальна мережа Інтернет як техногенне явище, створене людиною, розвивається за законами, які діють в інших сферах людського життя. А, отже, і регулюватись воно має тими самими законами. Такої думки дотримуються ті користувачі, які сповідують принципи копірайта (“copyright”). На інших позиція стоять ті, хто підтримує принципи копілефту (“copyleft”). Вони стверджують, що Інтернет задумувався як вільне середовище, котре ґрунтується на положеннях загальнодоступності і відкритості інформації, а тому не може підкорятись тим чи іншим законам, особливо тим, які нездатні його регулювати. Його розвиток повинен бути саморегульованим на основі внутрішніх правил [2, с. 39].

Широке використання Інтернету породжує значні правові проблеми, що стосуються, зокрема, таких важливих питань, як: інформаційна безпека; права та свободи в галузі інформації; доступ до інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів та отримання інформаційних послуг; ведення електронної комерції (торгівлі); оподаткування комерційної діяльності в Інтернеті; укладання договорів електронним способом; використання комп'ютерного програмного забезпечення; використання доменних імен; неправомірна поведінка користувачів у мережі (кіберсквотинг, тайпсквотинг, хакінг); охорона та захист прав інтелектуальної власності (авторських та суміжних прав, патентних прав, прав на засоби індивідуалізації та ін.).

Усе більшого значення набуває система безкоштовного розповсюдження програмного забезпечення з подальшим платним обслуговуванням та наданням різного роду інформаційних послуг.

Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Інтернеті традиційними способами неможлива, відтак виникає об'єктивна необхідність створення нового інституційного середовища у цій сфері. Наголошуючи та тому, що власність взагалі втрачає будь-яке значення в інформаційному суспільстві (суспільстві знань), відомі західні дослідники стверджують, що на відміну від традиційного суспільства, у якому гарантією захисту виступало право, в інформаційній економіці основну роль відіграють моральні норми. Прихильники зазначеного підходу звертають увагу на зміни у людській психології, системі мотивацій, переваг, норм поведінки та акцентують увагу на виникненні нової “інформаційної” моралі, в якій доступ до інформації отримує етичне значення. Відтак кожна особистість виявляє зацікавленість не лише у власних знаннях, а й у доступі до цих знань всіх членів суспільства [4, с. 57].

Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності необхідна та можлива традиційними способами, шляхом внесення необхідних змін національне та міжнародне законодавство. Загальновідомо, що доступ до Інтернету забезпечують провайдери – організації, що мають спеціальне обладнання для публікації інформації в глобальній мережі. Ця інформація розміщується на сайтах, що мають свої адреси і так звані доменні імена. Доменні імена (domain name) – імена, що використовуються для адресації комп'ютерів та ресурсів в Інтернеті, які на сьогодні є діловими чи особистими ідентифікаторами. Хоча доменні імена як такі не є формою інтелектуальної власності, вони виконують функцію ідентифікації, подібну тій, яку виконують знаки для товарів і послуг, надаючи необхідні орієнтири користувачам глобальної мережі та спрощуючи процедуру пошуку сайтів у Інтернеті. На сьогодні система індивідуалізації віртуального, мережевого світу вступила в суперечність із системою індивідуалізації “реального” світу (системою знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань тощо). Так, на відміну від законодавства щодо товарних знаків, доменні імена мають режим вільної реєстрації за правилом першості. Відтак система реєстрації доменних імен породжує певні суперечності у сфері охорони прав інтелектуальної власності, оскільки із двох компаній, які законним чином використовують однакові

торговельні знаки щодо різних класів товарів та послуг, лише одна може зареєструвати доменне ім'я, що відповідає її торговельній марці, тоді як інша компанія змушена обирати інше доменне ім'я [1, с. 27].

Адресні імена Інтернету виражаються словами. При цьому система адрес Інтернету має ієрархічну структуру, за якої розділені між собою крапками доменні імена поділяються на домени верхнього рівня (загальні чи родові, наприклад: com., net., org) та національні (введені відповідно до коду країни, наприклад, "UA" – для України, "FR" – для Франції). Присвоєння міжнародних родових доменних імен здійснює спеціальний орган Інтернету – IANA (Адресне бюро мережі Інтернет).

Можливість вільного вибору доменних імен спричиняє конфлікти через протиправне явище, відоме як кіберсквотинг (від англ. "cybersquatting" – кіберзахоплення, або захоплення доменних імен) – реєстрацію найменувань доменів, що збігаються із засобами індивідуалізації або подібні до них, із їх наступним недобросовісним використанням як для власних комерційних цілей, так і для перепродажу власникам відповідних засобів індивідуалізації.

Кіберсквотери використовують принципи реєстраційної системи доменних імен, що ґрунтується на правилі першості, для реєстрації назв торговельних марок, фірмових найменувань, прізвищ, відомих імен без згоди їх власників. Користуючись тим, що така реєстрація не потребує значних коштів, порушники прав інтелектуальної власності реєструють величезну кількість доменних імен, виставляючи їх з часом на продаж або пропонуючи їх компаніям – власникам відомих знаків для товарів і послуг за досить значні суми [6, с. 64].

Найпоширенішим порушенням виключних авторських прав на програми для ЕОМ є розповсюдження контрафактних копій програм по глобальних комп'ютерних мережах. Проблема пов'язана також зі складністю фіксації факту порушення авторських прав як необхідної передумови судового розгляду справи.

З метою доповнення та вдосконалення наявної міжнародної охорони для об'єктів авторського права та суміжних прав у цифровій формі і в цифровому середовищі на Дипломатичній конференції ВОІВ у грудні 1996 р. були прийняті Договори з авторського права та з виконання і фонограм (так звані інтернет-договори). Таким чином, була закладено правову основу для захисту інтересів авторів у кіберпросторі та забезпечення власникам відповідних прав можливостей щодо використання ефективної охорони при розповсюдженні їхніх творів через Інтернет шляхом електронної торгівлі.

Останні роки кіновиробники і компанії звукозапису використовують програми, що дають можливість виявляти в мережі користувачів, які нелегально скачують кіно чи музику. Уже існують сайти, де будь-який творець тесту, "вивішеного" в Інтернеті, може зареєструвати його і відслідковувати плагіат.

Згідно з Договорами ВОІВ 1996 р. право на відтворення було поширено на випадки їх відтворення "будь-яким чином і в будь-якій формі", у т. ч. цифровій. Щодо проблем розміщення товарів у мережі Інтернет було прийнято рішення, що таке розміщення можливе лише з дозволу правовласника. Відповідно до Договору з авторського права, автори літературних та художніх творів володіють виключними правами дозволяти будь-яке сповіщення своїх творів до загального відома, у т. ч. шляхом доступу до цих творів з будь-якого місця, в будь-який час, за власним вибором представників публіки. Крім того, згідно з досягнутими домовленостями, країни можуть переносити та відповідним чином поширювати на цифрове середовище обмеження ти вилучення, прийняті відповідно до Бернської конвенції. З метою недопущення несанкціонованого розповсюдження об'єктів права інтелектуальної власності в цій сфері нині активно використовуються такі захисні методи, як шифрування, паролі, водяні знаки, контроль доступу, електронні конверти тощо. Водночас зростаюча увага приділяється розробці національного та міжнародного законодавства, створенню відповідного правового поля [6, с. 71].

Спроби світового співтовариства пристосувати інформаційні технології до захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності знайшли відображення у системах DRM – “цифрового управління правами”. Ці системи спрямовані на затвердження певних правил щодо використання об'єктів інтелектуальної власності на основі визначення: суб'єктів, яким надається доступ до творів; ціни об'єктів інтелектуальної власності; умов доступу до творів, у т. ч. надання користувачам права копіювання та внесення змін до творів, визначення часу протягом якого їм надається право доступу до цих творів; регламентації кількості та видів технічних засобів, за допомогою яких здійснюється доступ.

Таким чином, системи DRM спрямовані на автоматизацію процесу ліцензування творів та забезпечення чіткого виконання умов ліцензій. Технічні засоби DRM забезпечують захист прав суб'єктів авторського права у цифровому середовищі, сприяють приборканню піратства щодо об'єктів авторського права, їх ефективній та адекватній охороні при поширенні у глобальній мережі та подальшому розвитку міжнародної співпраці у галузі науки, культури і мистецтва.

Ще однією гострою проблемою розвитку інтелектуальної власності в епоху Інтернету є поширення електронної торгівлі об'єктами інтелектуальної власності. Ці питання були в центрі уваги Міжнародної конференції ВОІВ з електронної торгівлі та інтелектуальної власності, яка відбулась у 1999 р. у Женеві. На Конференції як першочергові були виокремлені проблеми приєднання якомога більшої кількості держав до Договору про авторське право та Договору про виконання та фонограми[3, с. 62].

Незахищеність правовласників ОАП, а також практично безкарна діяльність “піратів” призводить до ситуації, коли інвестовані в розробку будь-яких ІІ кошти не приносять прибутку, тому компанії вимушені створювати складний доступ до своїх розробок, скорочувати чи взагалі згортати виробництво.

Висновки. Вважаємо, що основними перешкодами на шляху розвитку відносин інтелектуальної власності в епоху Інтернету є такі:

- конфлікт доменних імен і товарних знаків у глобальній інформаційній мережі;
- не вирішеність питання щодо правомірності патентування способів ведення бізнесу;
- проблеми охорони творів у цифровій формі;
- проблеми охорони баз даних;
- проблеми максимально широкого доведення до відома суспільства (через мережу Інтернет) інформації про патенти тощо.

Дослідження свідчать, що організовані дії зі скорочення рівня незаконного копіювання та розповсюдження інформації в мережі Інтернет в Україні повинні стати пріоритетною політикою і якомога скоріше.

На нашу думку, ефективними у цьому напрямку наступні кроки:

– збільшити обізнаність суспільства про цінність інтелектуальної власності шляхом більш широкого використання Угоди про авторські права Міжнародної організації прав інтелектуальної власності для створення ефективної законодавчої бази для захисту авторських прав як в Інтернеті, так і поза ним;

– створити дієві механізми контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності, встановити жорсткий контроль за незаконним привласненням та зазіханням на інновації в ІТ-галузі (наприклад, технології “хмарних обчислень”);

– зміцнити контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності з допомогою спеціальних ресурсів, включаючи спеціалізовані органи контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності;

– поліпшити міжнародне співробітництво між усіма законодавчими та виконавчими органами в сфері інтелектуальної власності;

– подавати особистий приклад використання правомірно придбаних ОАП в ІТ-галузі, проведення наполегливої роз'яснювальної роботи шляхом популяризації використання легальних продуктів ІВ в державних установах, на підприємствах різних форм власності, постачальниками та користувачами ІІ.

Необхідність цивілізованого ведення бізнесу починають розуміти й підприємці, котрі раніше не особливо хвилювались, що порушують чийсь інтелектуальні права.

Попри існуючу недосконалість законодавства з питань порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, правовласники продовжують боротьбу з Інтернет-піратством. Як констатують у “Майкрософт Україна”, в мережі Інтернет нещодавно було виявлено близько 60 тисяч посилань на неліцензійну Windows 7. На разі, за сприяння провайдерів, що відслідковували розповсюджувачів, більшість посилань було просто видалено. Досвід європейських країн (наприклад, Польщі) показує, що за таких випадків, ефективним є відслідковування користувачів, які нелегально завантажили об’єкти інтелектуальної власності та пред’явлення їм рахунків за використання цих об’єктів.

На нашу думку, подібна практика стала б корисною і для вітчизняних користувачів об’єктів ІВ і дозволила б:

- скоротити рівень незаконного використання об’єктів ІВ в ІТ-галузі у цілому і в мережі Інтернет, зокрема, стимулювати розробників ПІ до створення нових об’єктів ІВ у Веб-середовищі;

- сприяло розвитку нових форм захисту об’єктів ІВ та контролю за їх використанням.

Використана література:

1. Дроб’язко В. С. Право інтелектуальної власності: [навч. посіб.] / В. С. Дроб’язко, Р. В. Дроб’язко – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
2. Жаров В. О. Захист права інтелектуальної власності в Україні: [навч. посіб.] / В. О. Жаров – К.: Інст. інт. власн. і права, 2005. – 88 с.
3. Довгий С. О. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С. О. Довгий, В. О. Жаров, В. О. Зайчук – К.: Форум, 2009. – 319 с.
4. Цибульов П. М. Управління інтелектуальною власністю: [монограф.] / Цибульов П. М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г. та ін. – К.: К.І.С., 2005 – 448 с.
5. Бутнік-Сіверський О. Б. Економіка інтелектуальної власності / О. Б. Бутнік-Сіверський. – К. Інст. інт. власн. і права, 2008. – 296 с.
6. Бондаренко С. В. Авторське право і суміжні права: [навч. посіб.] / С. В. Бондаренко. – К.: Інст. інт. власн. і права, 2007. – 260 с.
7. Федулова Л. І. Економіка знань [підруч.] / Л. І. Федулова. – К.: Ін-т екон. прогноз. НАН України, 2009. – 600 с.

REFERENCES

1. Drobyazko V.S., Drobyazko R.V. Intellectual property [*Pravo intelektual'noyi vlasnosti*]. Kyiv. Yurinkom Inter-Yurinkom Inter, 2004, p. 512.
2. Zharov V.O. *Protecting intellectual property rights in Ukraine [Zakhyst prava intelektual'noyi vlasnosti v Ukrayini]*. Kyiv, Inst. int. vlasn. i prava, 2005, p. 88.
3. Dovhyy S.O., Zharov V.O., Zaychuk V.O. *Intellectual Property in Ukraine [Okhorona intelektual'noyi vlasnosti v Ukrayini]*. Kyiv, Forum, 2009, p.319.
4. Tsybul'ov P.M., Chebotar'ov V.P., Zinov V.H. ta in. *Intellectual Property Management [Upravlinnya intelektual'noyu vlasnistyu]*. Kyiv, K.I.S., 2005, p. 448.
5. Butnik-Siverskyu O.B. Economy of Intellectual Property [*Ekonomika intelektual'noyi vlasnosti*]. Kyiv, Inst. int. vlasn. i prava, 2008, p. 296.
6. Bondarenko S.V. Copyright and Related Rights [*Avtors'ke pravo i sumizhni prava*]. Kyiv, Inst. int. vlasn. i prava, 2007, p. 260.
7. Fedulova L.I. Knowledge Economy [*Ekonomika znan'*]. Kyiv, In-t ekon. prohnouzuv. NAN Ukrayiny, 2009, p. 600.

Рецензія: д.е.н., проф. Кирич Н. Б.

Reviewed: Dr., Prof. Kyrych N. B.

Received: October, 2012

1st Revision: November, 2012

Accepted: November, 2012

